

Առաքեալը խօսելով իւրաքանչիւր մարդու հատուցման վրայ դատաստանին օրը, կ'ընէ թէ այն հատուցումը պիտի ըլլայ ըստ իւրաքանչիւր գործոց, եթէ ոք չի շիներ ուղիղ հիման վրայ, այսինքն ի Գրիստոս հաւատոյ եւ սիրոյ վրայ առ նա, այնպիսոյն բոլոր շինուածը պիտի կորսուի : եթէ ոք կը շինէ այն ճշմարիտ հիման վրայ, ի վստճանի պիտի ընդունի վարձ ըստ նիւթոյ եւ սրպիսութեան շինուածոյն : եթէ անոր գործը ոսկի, արծաթ, պատուական քարեր է, գործը պիտի տեւէ, եւ ինք պիտի ընդունի պատիւ եւ մեծութիւն : Բայց եթէ անոր գործը փայտ, յարդ եւ խոտ է, այսինքն՝ եթէ գործերը քիչ յարդ ունեցող բաներ են, եթէ գործած չէ իմաստութեամբ, եւ ըստ արժանի Գրիստոսնէութեան, բայց եւ այնպէս եթէ ճշմարտապէս կը սիրէ զԳրիստոս, եւ ինչ որ կ'ընէ՝ Գրիստոսի համար կ'ընէ, կրնայ փրկուիլ, թէպէտ դժուարութեամբ, բայց անոր գործքերը իբր ոչինչ պիտի համարուին, Հոգին վերջապէս փրկուած է, բայց եւ այնպէս ինք կորուստ կը կրէ, վասն զի



Պ. Կը կարծէին թէ միայն չորս տա-  
րեք կայ :  
Հ. Կրնամ յիշել զանոնք :  
Պ. Օք, ջուր, հոս եւ հոն :  
Հ. Ի՞նչ է օղբ :  
Պ. Օղբ ոչ տարր է եւ ոչ ալ բազմա-  
բազմ, այլ կազմուած սոսկ խառնուրդ մը :  
Հ. Ի՞նչ է ջուրը :  
Պ. Ջուրը երկու կազմութեամբ է մի-  
միայն ինքն ինքն խառնուած ջուրն է :  
Հ. Ի՞նչ է հոսը :  
Պ. Հոսը կամ կրակը այնինչ պարագա-  
յից ներքեւ այնչափ նիւթոց մէջ տեղի  
ունեցած փոփոխութեանց սոսկ մէկ ար-  
դիւնքն է : Զորօրինակ, երբ փայտը, կամ  
եղը, կամ կաղը, կամ որեւէ բան կ'այրի,  
այն տեսնուած արդիւնքին կ'ըսենք :  
Հ. Ուստի կրակը տարր է :  
Պ. Կրակը ոչ միայն տարր չէ, այլ բան  
մըն ալ չէ. նիւթ չէ բնաւ :  
Հ. Կրնայի՞ք հաղին տարր չլուծուած  
քիմիական փորձերու գիտնալ :  
Պ. Կրնայինք :  
Հ. Ի՞նչպէս կրնայինք :  
Պ. Քանզի հոլը ամէն տեղ նոյն չէ :  
Հ. Ի՞նչ է տարբերաց թիւը :  
Պ. Բնաւորօք վաթսուցորդ տարրեր  
գտած են :  
Հ. Չկրնար աւելի գտնուիլ :  
Պ. Կրնայ գտնուիլ :  
Հ. Կարելի է որ այս գտնուած տարր-  
ներէն ոմանք փորձով ստուգուի թէ բա-  
ղադրուած են :  
Պ. Այո, կարելի է որ փամանակ մը  
եաքը գտնուի որ բաղադրեալ են :  
Հ. Երբեք այսպէս եղած է :  
Պ. Յիսուս տարի յառաջ շատ նիւթեր  
որ տարր կը կարծուէին՝ բնաւորօք դա-  
նոնք վերլուծեցին :  
Հ. Օրինակ մը կրնամ տալ :  
Պ. Զորօրինակ, քիւսուք ի հնումն տարր  
կը կարծուէր, սակայն Սըր Հըմֆրի  
Տէյլի գտաւ որ կազմ մը եւ մետաղէ մը  
բաղադրեալ բաղադրութիւն մըն է :  
Կ. Գ. ԳԱՐԲԻԼԵԱՆ

ՄԵՌԱՆԻ ԲԱՅՑ ԴԵՌ ԿԸ ԽՈՍԻ

Խորին ցաւով ընթերցող Աւետարանի 25  
թուոյն մէջ Ա. Ֆիլիպի Գարաշիսարցի Սէյ-  
րանեան Պար. Յարութիւնի մահուան դոյ-  
ժը : Ոչինչ աւելի քան 7 տարի առաջ երբ  
Պրուսայի զօրքը դաջի, հոն գտայ Պար.  
Յարութիւն եւ իբր չորս ամիս վայելցի  
նորա քաղցր ընկերակցութիւնը : Յունիսի  
վազմանայի առթիւ եւ ձգելով զօրքը,  
վերադարձայ քաղաքս, բայց Պար. Յարութիւն  
չարունակեց իր ընթացքը Պրուսայի  
մէջ, յետոյ Մարգարէի աստուածաբանա-  
կան դպրոցը դնաց, եւ ընթացքը կտա-  
րելով 1—2 տարի է որ սկսած էր Աւե-  
տարանի քարոզութեան :  
Չորս ամիս հանդուցելոյն հետ մէկտեղ  
բնակած ըլլալով ի մօտոյ կը ճանչնամ նո-  
րա ազնիւ բնավորութիւնն եւ Գրիստոնէս-  
կան գովելի եռանդը : Պար. Յարութիւն  
անյիշատակ եւ ներդրած էր իւր եղբարց  
սխալմանց, ցաւակից էր անոնց ցաւոց  
եւ վշտաց ամէն ուրիշ աշակերտներէ  
աւելի, եւ որովհետեւ բարեպաշտական  
կեանք մ'ունէր :  
Պրուսայի զօրքը աշակերտաց մէջ  
Պար. Յարութիւն տարեօք աւելի մեծ էր  
քան զիւր ընկերս եւ մանաւանդ ամուս-  
նացած էր, սակայն ընտանեկան ամէն հո-  
գեւու եւ նեղութեանց տակ տակաւին  
համբերատարութեամբ եւ յարատեւու-  
թեամբ իւր ուսման կը պարագայէր միմիայն  
նպատակ ունենալով պատրաստուիլ քա-  
րոզելոյ զփրկիչն :  
Արդարեւ այսպիսի ազնիւ երկամտարդի  
մը մահը մեծ կորուստ է, բայց նախա-  
նամութեան տնօրինութեամբ մեծ օրհ-  
նութիւն կը լինի Պար. Յարութիւնի մահն  
առիթ է մեզ, մանաւանդ անոր ընկերակ-  
ցաց, յիշելու այն քաղցր ընկերակցութիւն-

նը, որ երբեմն ունէինք ի Պրուսա, հանգու-  
ցելոյն քաղցր բնավորութիւնը եւ խօսքերը,  
յիշելու նաեւ թէ մահը մեր ամենուն հա-  
ւատարմութիւնն է որ վաղ կամ անագան  
պիտի հասնի մեր վրայ : Կրնայ լինիլ որ  
մենք ալ այսպէս յանկարծ փոխուինք յա-  
ւատենականութիւն : Հանգուցելոյն դե-  
րեզմանէն ծայն մը կը հնչէ որ կ'ըսէ մեզ .  
«Մի ապաւինիք եւ մի յուսաք աշխարհիս  
ունայնութեան, մի խաբուիք անոր պատ-  
րանքներէն, վերջապէս ձեր բաժինն ալ  
այս ցուրտ գերեզմանն է : Ուստի վեր նա-  
յեցէ՛ք ձեր Աստուծոյն, անոր շնորհաց  
մէջ քայլեցէ՛ք եւ արթնութեամբ պատ-  
րաստ եղէ՛ք նորա հրաւերին անապուս :»

ՄԻՋԲԱՆ

Ռոտտոքայ, յունիս 14, 1879 :

ԱՍՏԱՌԻԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Դաւաթիոյ աշտարակին մօտ գտնուած  
այս գրատան մէջ կը ծախուին Անգլիերէն  
գիրքեր եւ Հայերէն-Անգլիերէն քերական-  
ութիւն եւ դպրոցի հարկաւոր բաներ :

ԱՐԲԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՌԸ

«Ան որ դռնէն չ'ընէր ոչ խաբէրսն քալը,  
հապա ուրիշ քեզէն է'լէն, անիւս քեզ ուս-  
ալի է » (Յովհ. Ժ. 1) :

Յարքայութիւն մոնէլու մօտին Գրիս-  
տոնեայ եկեղեցեաց կարծիքը համաձայն  
չէ, այլ ընդհակառակն Գրիստոնէական  
եկեղեցիք այնքան միմեանց հակառակ են  
գաղափարով հաւատալեաց մէջ, որ մինչեւ  
անգամ ի կիրք յուզելով յանդգնած են  
ի կրօնական իրեանց համամիտ չեղող  
Գրիստոնեայ բազմութիւն եկեղեցիները  
հրապարակաւ եւ պաշտօնապէս բանադ-  
րել եւ ըսել «Արտաքոյ եկեղեցւոյ չիք  
փրկութիւն :»

Ըստ իս, այս ոգին որ դժբախտաբար  
շատ Գրիստոնեայ իւրեանց կուրծքին  
տակ ունեցած են, զլիսովն հակառակ է  
Տէր Յիսուս Գրիստոսի եւ անոր ներշնչ-  
եալ բանին ոգւոյն : Գրիստոնեայ եկեղե-  
ցիք այսպէս իրարու թշնամի պիտի չհան-  
գիսանային ի նախապիտին Գրիստոնէական  
կրօնին, թէ որ իւրաքանչիւր ոք Աստու-  
ծոյ բանը լուրջ մտքով ուշադրութեան  
առնէր հոն կենդանի ճշմարտութիւններ  
ունենալու բաղձանքով : Թէպէտ դարս  
լուսաւորեալ կը համարինք, սակայն այս  
դարուս մէջ իսկ տակաւին քալը մոնէլու  
ճշմարտութեան գտնելու մահու ու կե-  
նաց խնդիրը կը նկատուի իբրեւ դժուա-  
րին եւ կենդան խնդիր : Տակաւին Գրիս-  
տոնեայ խաւարին դարեւու մէջ յաջած  
թշնամական ոգին կը սնուցանեն ի սրտի  
իւրեանց, եւ ի հարկին այս փանգոտեալ  
զնքը զվիմանալու խոցուելու համար  
ուժգնաբար կը դարձած են ի վնաս իւր-  
եանց անձին եւ Գրիստոնէական հեղ  
կրօնին : Ինչպէս որ գիտութեանց պատ-  
կանեալ շատ մը մթին եւ բազմակնճիւ  
խնդրոց լուծումը տրուեցաւ այս վերջին  
դարերուն մէջ, որոնց համար ի հնումն  
շատ ջերմ եւ կիրքոտ վիճաբանութիւններ  
եւ հակառակութիւններ տեղի ունեցած  
էին, նմանապէս կը յուսացուէր որ այս  
ամենակարեւոր խնդիրն եւս զլիսովն  
լուսաբանուելով լուծուէր, եւ համարէն  
Գրիստոնեայք որով համաձայնութեան մը  
գային Ըստ այնմ թէ «Ամէն ալ մէկ ըլլան  
ինչպէս որ դուն, ով Հայր, իմ մէջ» ու  
ես քու մէջ, որ անոնք ալ մեր մէջը  
մէկ ըլլան, որպէս զի աշխարհս հաւատաց  
թէ դուն խրկեցիր զիս :» Ապա ուրեմն  
ով բարեպաշտ Գրիստոնեաներ, եկէ՛ք այս  
գիտութեան եւ ուսման գրեթէ վերջին  
ծայրը հասած, լուսաւորեալ դարուս մէջ  
այս կէտը մանրախոյզ քննութեան են-  
թարկենք Աստուծոյ բանին վրայութեամբ :  
Աստուծոյ բանը գիտենք թէ հատու է  
քան զամենայն երկայրի սուրս, եւ հա-  
տատուն է քան զերկինս եւ զերկիր, եւ

ոչ ոք իրաւունք ունի վարանելու Սուրբ  
գրոց որով, անաչառ եւ անդիմադրելի  
վճարն : Երբ Աստուած կը խօսի, մենք  
պարտինք խորին ուշադրութեամբ եւ  
ակնածական յարգանքով մօտիկ ընել եւ  
հնազանդիլ անոր խօսքին : Մեր բնաբա-  
նին նայելով դռնէն չ'ընենք իրեւ  
գուռ ու աւազակ պիտի դատապարտուի,  
եւ գիտենք թէ Յովհ. Ժ. 9-ին մէջ  
Քրիստոս կ'ըսէ. «Ես եմ զուր. թէ որ  
մէկը ինձմէ ներս մտնէ՝ պիտի վեր-  
կուի, ու պիտի մռնէ ու ելլէ եւ արօտ  
գտնէ :» Յայլ ուրեք եւս կ'ըսուի, «Ես եմ  
ճամբան ու ճամբարութիւնը եւ կեանքը.  
մէկը Հօրը քով չ'գար՝ եթէ ոչ ինձմով :»  
«Ուրիշ մէկով մը փրկութիւն չ'կայ. ինչու  
որ անիէ ի դատ ուրիշ անուն մը չ'կայ  
երկնից տակը մարդոց մէջ տրուած որ  
անով կարող ըլլանք փրկուելու :» (Գործ.  
Գ. 12) :

Սակայն ցաւօք սրտի կ'ըսեմ որ բոլոր  
խաչապաշտ կառնած Գրիստոնեայք ա-  
ռանց երկնայնոց միջնորդութեանը կը  
կարծեն թէ «Կախարդութեան» չեն կրնար  
մոնէլ : Մեր բնաբանը խտուի կը դա-  
տապարտէ բոլոր այն մարդիկը որ բացի  
Գրիստոսէ յարքայութիւն մոնէլու համար  
ուրիշ դուռ կ'որոնեն, եւ զայնպիսի երկ-  
նային արքունական պալատին եւ գանձուն  
«գուռ ու աւազակ» կը համարի : Թէպէտ  
ամէն գողերը դատապարտուի են, սակայն  
աւելի խիստ պատիժ կը կրեն այն  
յանդուգն գողը որ թագաւորական պա-  
լատին եւ սեպհական գանձուն կը դաշին :  
Ապա քանիցս առաւել դատապարտուի են  
անոնք որ թագաւորաց թագաւորին եւ տէ-  
րերուն Տէրօք պալատին եւ գանձուն մէջ  
գողութիւն ընել կը խորհին կամ կ'ընեն :  
Կարելի է որ այս խօսքին աւարկուի  
թէ մենք երկնայինք մեզի միջնորդ բռ-  
նելով արքայութեան դռնէն չ'ընենք չենք  
լինիր, ըստ որում մենք Գրիստոս առա-  
ւել պատուելով սրբոց եւ հրեշտակաց  
միջոցով կ'ուզենք Փրկիչն եւ կամ դրանք  
զիմել : Կը պատասխանենք թէ առանց  
յաւաքագոյն Գրիստոս տեսնելու համար  
չէ Սուրբերն ու հրեշտակները տեսնել :  
Ընդհանրապէս դուռը տանը չ'ենք սա-  
մինն վերջին եզրին վրայ կը դուռի,  
այնպէս որ դռնէն ասդին հասարակաց  
ճամբան է, ամէն ոք կարող է երթալ :  
Յիմար կուսանք իսկ դուռը ծեծեցին,  
սակայն ներս չ'ընանք : Բայց դռնէն անդին  
են այն չենք ընել մէջ բնակողները, այնպէս  
որ երբ որեւիցէ տան մը դուռը փակուած  
է, մէկը կարող չէ այն տանը մէջ բնա-  
կողներէն մին արտաքոյ դրանք գտնել,  
այլ բոլոր այն տանը վերաբերողներն  
իրենց յատուկ բնակարաններն ունին ճա-  
նապարհի դռնէն շատ անգին : Մէկը որ  
կը ցանկայ երկնային պալատը կամ որեւ-  
իցէ մի տուն երթալ, անոր գիմացը  
առջի անգամ ուրիշ բան չ'ընէր, բայց եթէ  
դուռը, եւ քանի որ դուռը բացուած չէ,  
այն տանը վերաբերեալ ամէն բան չե-  
րեւնար մեզ :

Տանտեսարց գիտաւորութիւնը ինչ է  
արդեօք որ ամէն միայնակ միախորհուրդ  
դուռը իւրեանց տանը սահմանին վերջին  
ծայրին, եւ օտարականաց ու անցորդաց  
ամենազերծաւորութիւն վայրին վրայ կը  
դնեն : Յայտ է թէ բոլոր արտաքոյ մար-  
դոց կ'ուզեն հասկնալ թէ ամէն անոնք  
որ այն յարկին ներքեւ բնակողներն որ-  
եւիցէ մէկուն հետ դարձ ունին, ան-  
հրաժեշտ պարտին նախ քան զամենայն  
դրան միջոցով աղքատութիւն, որով միայն  
պիտի իմացուի տանտեսարց հետ գործ-  
մարդ, ով ոք եւ լինի, բայց ի դռնէն ու-  
րիշ միջոցներով իւր գալուստը լուր տայ  
տանը բնակչաց, աներկրայ կառկածի  
եւ վնասակար անձ պիտի համարուի :  
Եթէ տանտեսարց սակաւք իրենց դրանք  
ճայնէն զատ ուրիշ ճայն գայ, այնպէս  
պիտի թուի թէ ըստ Տեսան բանի գող-  
նալու եւ սպաննելու ու կորսնցնելու հա-

մար է : Այս օրէնքը եւ սովորութիւնը  
այնքան հանրածանօթ է որ վայրենի ցեղ  
մը անգամ շատ հեշտութեամբ կարող է  
խեղամուտ լինել այս մեծ ճշմարտութեան  
զոր մեր երկնային մեծ վարդապետը  
դրան օրինակով կը սորվեցնէ մեզ : Ու  
մենք այսօրուան օրս իրարու տուն կ'եր-  
թեւեկենք այս անխափան մարդկութեան  
եւ քաղաքավարութեան համապատասխա-  
նող ամենապարզ օրինօք : Ապա ուրեմն, ան-  
կեղծութեամբ եւ ուղիղ մտքով եւ անաչառ  
ոգով՝ Աստուծոյ բանը քան զամենայն  
սուրբ սեպուած նախաշարքը գաղափար-  
ներէն նախապատիւ բռնող Գրիստոնեայ,  
ինչ իրաւամբ Սուրբերն ու հրեշտակներն  
քան Գրիստոս յառաջ կը դնեն, այսինքն  
մեծ Արքային խորհրդով նշանակուած  
յայտարարեալ դուռը կ'ուզեն փոխադրել  
երկնային փառաբանեալ էակները կը բե-  
րեն դուռ կ'ընեն, իսկ Գրիստոս իր  
պաշտօնէն կը հրաժարեցնեն, թէ եւ ան-  
կարելի է, Սուրբ գիրքը լաւ քննէ,  
տես թէ ով ամենէն մօտ է մեզուորին :  
Երբ մեզուորը առ Աստուած կը դառնայ,  
ով կ'ընէ առջի անգամ գիմացը : Երբ  
անաւակ որդին իր հօրը եկաւ, որմե  
դուրը շարժեցաւ, ով հեռուէն յառաջա-  
գոյն տեսնելով զանի գիմաւորութեան գնաց,  
եւ պարանոցին վրայ կ'ընէ ճամբարեց  
է՞ր նախ քան զհայրը հօրը անհամար  
բանաւորներէն մին անաւակ որդւոյն գա-  
լուստը չ'ըմարցնէ, եւ ուշադրութիւն չը-  
րու, կամ հօրը հետ մէկտեղ ինչո՞ւ հա-  
ղարաւոր ուրիշ անձինք ճանապարհին մէջ  
զանաւակ տեսնելու չ'ընացին, այլ ընդ-  
հակառակը երեց որդին կը արտաք  
բանին վրայ : Այսպէս պատահեցաւ,  
ընթերցող, երբ մեր Տէրը կուրաց աչքը  
կ'ուզէր բանալ, բաղնիքները Գրիստոսի  
հետ երթալ՝ եւ ճայն բարձր ուղարկել իւր-  
ընդ կը ստատէր որ լաւ է Այսպէս պատահե-  
ցաւ երբ քանի մը աստուածավախ ծնողք  
իւրեանց երախտները Գրիստոսի մօտ  
կ'ուզէին բերել, աշակերտք կ'արեւելին  
որ չ'երեւին, երբ մեր Տէրը աշակերտաց  
հետ Սամարացոց մէկ գիւղէ կ'երթար,  
եւ անոնք չ'ընդունեցին, աշակերտք ուզե-  
ցին որ Գրիստոս յերկնաստ կրակ լիջնէ  
եւ սպառէ այն գիւղի բնակիչները, բայց  
մեր Տէրը տատեց զանոնք :

Երբ մեր նախածնողք իւրեանց բարձր  
եւ սուրբ վիճակէն ինկան, ով ամենէն  
առաջ պարտաւորն է մէջ գտնուեցաւ զանոնք  
վերականգնելու նպատակաւ : Ով էր որ  
ճայն տուաւ թէ «Ապամ, ո՞ր ես» իբր  
ասած լինէր, Խեղճ ողորմելի, թէպէտ  
գու չ'ըզգայիր քու յանգուցութեանդ  
ամենադառն հետեանքը, որ եկաւ բոլոր  
քու ապագայ սերունդիդ վրայ, սակայն  
ես զգայի անոր խորունկութիւնը եւ  
բարձրութիւնը ու լայնութիւնը, վստա  
որպիսի գաղափար գործով շարժելով, սիրայ եւ  
համակրական ոգով ներկայ գտնուեցայ .  
ախտօք անբուժելի չեղած՝ ապաքինիչ  
դարման մը ճարեւու : Ըստ այնմ թէ «Ու  
տեսաւ որ մարդ մը չկար, եւ զարմացաւ որ  
միջնորդ մը չէր գտնուեր : Աստի իր բա-  
ղուկը իրեն օգնեց, ու իր արդարութիւնը  
իրեն ձեռնադրեալ եղաւ :» Հաւատա ըն-  
թերցող, ինչպէս որ դուռը ամենէն մօտ  
է տունը մոնէլ ուղղութեամբ, նոյնպէս  
երկնային ոչխարաց «բալն» մոնէլ ու-  
ղղութեամբ ամենէն Գրիստոս մօտ է :  
Ըստ այնմ «Ահա ես դուռը կայնէր եմ ու  
կը դարնեմ : Թէ որ մէկը իմ ճայնս լաւ, ու  
դուռը բանայ, անոր քով պիտի մրտ-  
նեմ եւ անոր հետը ընթրիք պիտի ընեմ,  
ան ալ իմ հետս » (Յայտ. Գ. 20) : Գրիս-  
տոս է որ թողուց երկնիքը, այն տեղի  
ամէն փառքը, աստուածութիւնը, հրեշ-  
տակներն ու սուրբերը, եւ մարդած ու  
կորուած ոչխարին ետեւէն ինկաւ, բոլոր  
անապատները պատեցաւ զանաւորութեամբ  
հետ մարտնչելով եւ իւր մեծագին քան  
զամենայն կեանս պատուական կեանքը  
վրայ դնելով, որպէս զի գտնէ ոչխարը,  
եւ երբ գտաւ, ուրախանալով իր սուրբուն  
վրայ դրաւ, եւ տունը դառնով իւր բարե-  
կամաց հետ շատ մեծ ուրախութիւն ըրաւ :

Յուցուր ինձի ընթերցող, քան զայս  
պատուական դուռ մը, տես Գրիստոս խաչին  
վրայ իր մեղէն փեղկերը տարածած ողոր-  
մագին ճայնով կ'ըսէ. «Եկէ՛ք ինձի, բոլոր  
յոգնած ու բեռնաւորութեամբներ, եւ ես ձեզ  
պիտի հանգչեցնեմ :» Այն որ ինձի կու  
գայ՝ բնաւ դուռս պիտի չհանեմ : Տէր,  
գու կուրաց աչքերը բաց, որ Դավան  
տունն յարձակել ուղղութեամբն ալս դուռը  
գտնելէն չ'ընեն :

Վ. ԳՐԻԳՈՐ ԳԵՈՐԳԵԱՆ  
Դարե՛ժ, ապրիլ 8, 1879

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիս 3 ըստ Յուն. և յուլիս 15 ըստ Լուս., 1879

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անցեալ չորեքշաբթի օր նշանաւոր քաղաքաբնակաց տրուած կոչումներն մը մէջ Լորտ Սալիսպուրի ըսած թէ Թուրքիա արդէն կատարած է Պերլինի դաշնագրութեան համար մասերը :

Արդարեւ Բ. դուռը կատարած է Պերլինի դաշնագրութեան այլեւայլ կարեւոր մասերը : Բայց մինչեւ ցարդ դաշնագրութեան այն կարեւոր մասերը միայն կատարուեցան որոնք կը վերաբերէին Թուրքիոյ արտաքին յարաբերութեանց : Սակայն Թուրքիոյ համար դաշնագրութեան համար մասերն են այն մասերը որ ներքին բարեկարգութեան կը վերաբերին : Արդարեւ Բ. դուռն արտաքին յարաբերութեանն ալ մեծ կարեւորութիւն ունին, բայց երկրին ներքին վիճակն եւ ինչ որ վերաբերութիւն ունի երկրին զարգացման եւ յառաջդիմումներուն աւելի մեծ կարեւորութիւն ունին Բ. դուռն համար : Մինչեւ որ երկիրը չբարգաւաճի, կառավարութիւնը չկրնար վերստին ստանալ իր ոյժն որ սպառած է վերջին պատերազմով եւ չկրնար հաստատուն հիման մը վրայ դնել իր ելեւմուտքը : Թուրքիոյ համար կենսական են Պերլինի դաշնագրութեան այն յօդուածներն որ կը վերաբերին դաւաճաց վարչութեան բարեփոխման եւ բարեկարգութեանց կատարման : Բայց այս կենսական յօդուածոց գործադրութեան դեռ սկզբնաւորութիւն իսկ եղած է :

Տէրութեանց ժողովոյ մէջ Հայաստանի վիճակը մասնաւոր ուշադրութեան առնուեցաւ : Պերլինի դաշնագրութեան մէջ մասնաւոր յօդուած մը գրուեցաւ Հայաստանի վիճակին բարեփոխման համար : Բայց Հայաստանի վիճակը հիմա նոյն է, ինչ որ էր յառաջ : Թուրքիա բնակող Ամերիկացւոյ մը մէկ նամակն որ մօտեցաւ հրատարակուեցաւ Լոնտոն Թայմս լրագրին մէջ եւ որ գրուած էր ցուցնելու համար թէ Հայոց վիճակն Անգլիոյ կողմէն ուշադրութեան առնուելու արժանի է, կը նկարագրէ իրաց ներկայ վիճակը Բերլինի դաւաճման մէջ : Յիշեալ նամակը կ'ըսէ. «Նոր դատարաններ դեռ չկարգուեցան, կառավարութեան եկամուտը դեռ կը գողցուի անօթի պաշտօնակալներէ, ճամբաներ, կամուրջներ եւ երկաթուղիներն դեռ չառ հետին են մենք, աւազակներն աներկիւղ եւ աներկեւան կը դիտեն ճամբորդներն, եւ կը կողոպտեն զանոնք երբ պատեհ առիթ կը գտնեն, Մահմետականաց եւ Քրիստոնէից մէջտեղ բարեկամական զգացում հիմա այնչափ հեռի է որչափ յառաջ : » Յիշեալ նամակին մէջ ինչ որ ըսուած է Բերլինի վիճակին վրայ ուղիղ է վանի, Բաղեշի, Մուշի եւ նոյն իսկ բոլոր փոքուն Ասիոյ համար :

Արդ, պէտք է որ Բ. դուռը Հայոց վիճակին բարեփոխման նկատմամբ Պերլինի դաշնագրութեան 61 երրորդ յօդուածին գործադրութեան սկզբնաւորութիւնն աւելի եւս ուշացնէ : Հայերը միշտ հաւատարիմ եւ գործունէ կ'սպասակներ եղած են կառավարութեան, բայց բարեկարգութեանց յապաղման պատճառաւ իրենց աշխատութեան արդիւնքները չկրնալով վայելել եռանդէ եւ զօրութենէ կ'իյնան : Հայերն բարեկարգութիւն կը յուսային, վասն զի Սուլթանը բարեկարգութիւն խոստացած էր թէ նոյն իսկ Հայոց եւ թէ Եւրոպայի : Բայց հիմա Հայք տեսնելով որ իրենց յոյսերը չեն սպակոխուի, յուսահատութեան մէջ կ'իյնան : Այն մարդիկ որ յուսահատ են, յառաջ չեն երթար եւ չեն զարգանար : Այն տարի Հայք նուազ կը գործեն իրենց համար, եւ նուազ կրնան գործել իրենց երկրին համար : Մինչ քան կանաքար նիւթապէս եւ մտաւորապէս

յառաջանալու եւ զարգանալու էին, հետզհետէ կ'իյնան աղքատութեան եւ անյուսահատութեան մէջ :

Բ. դուռն համար կենսական կարեւորութիւն ունի իրաց այս վիճակին վախճանն մը տալ, Գործը դժուար է բայց թողու իր իրերն իրենց ներկայ վիճակին մէջ մեան կրնայ աղետալի ըլլալ կառավարութեան :

Բայ ի տնտեսական պէտքէ որ կը ստիպէ Հայաստանի մէջ բարեկարգութեանց փութով կատարումը, քաղաքական պէտքեր ալ այս մասին կը ստիպեն Բ. դուռը : Հայաստանի վարչութեան բարեկարգութեան յապաղման Անգլիոյ մէջ ուշադրութիւն գրուած է, եւ նշաններ կան որ կը ցուցնեն թէ Անգլիոյ մէջ այնպիսի կարծիք մը գոյացած է թէ Բ. դուռը չուզէր կամ չկրնար գործադրել ներքին բարեկարգութեանց մասին Պերլինի դաշնագրութեան տրամադրութիւնները : Թուրքիա թողելու չէ որ այս կարծիքը հաստատուի Անգլիոյ մէջ, ապա թէ ոչ հետեւանք սա կ'ըլլայ որ Եւրոպական տէրութիւնքնոր եւ աւելի ազգու կերպով մը միջամտութիւն ընեն Թուրքիոյ գործոց : Անգլիոյ պաշտօնեայք մեծ համբերութիւն ցուցուցած են անցեալ տարի թողելով որ Թուրքիա ներքին բարեկարգութեանց սկզբնաւորութեան համար բուն իր յարմար համարած ժամանակն ընտրէ : Անգլիոյ պաշտօնեայք այս համբերութիւնը չարունակելու միտեալ կ'երեւին : Բայց երբ Անգլիոյ ժողովուրդը դժգոհ ըլլայ պաշտօնէից ընթացքէն, միշտ միջոցներ կրնայ գտնել անոնց տեղ դնել ուրիշ պաշտօնեաներ որ աւելի արժէք կու տան ժողովրդեան կարծեաց : Ապա ուրեմն Թուրքիոյ մէջ բարեկարգութեանց յապաղման համար Անգլիոյ ժողովրդեան դժգոհութիւնն որ տեսնուած է Լոնտոն Թայմսի դիտողութիւններուն մէջ, մեծ կարեւորութիւն ունի Թուրքիոյ համար եւ Թուրքիոյ բարեկարգութեանց ներկայ պաշտօնէից համար : Այս պարագայից մէջ կայ նաեւ բաւական յոյս Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ մնացեալ մասին ժողովրդեան համար թէ Թայմս լրագրը իրեն հարկ կը համարի ազգարարութիւններն ընել Անգլիոյ պաշտօնէից իրենց արեւելեան աշխարհավարութեան նկատմամբ եւ կ'ուզէ իմացնել թէ Անգլիոյ ժողովուրդը կը պահանջէ որ յառաջիկայ տարին պաշտօնեայք աւելի շատ բան ընեն Թուրքիոյ մէջ բարեկարգութեանց գործադրութեան համար :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեբաստիոյ նախորդ կուսակալ Իզգէթ փաշա արեւմտեան Տրիպոլիոյ կուսակալ անուանեցաւ :

Տամատ Մահմետ փաշա Պոլիս պիտի դառնայ :

Մարաշի միւթէսարիքի վէյսի փաշա եւ Չէլթուրի նախորդ գալմաքամ Ֆէհմի էֆէնդի Չէլթուրի վերջին գիտաց պատճառաւ Բերլինի վարչական ժողովին առջեւ դատուիլ սկսած են :

Հեռագրով ծանուցուած է թէ Տիգրիս գետը յորդելով այլ եւ այլ տեղեր ուղղւած է :

Անցեալ ուրախ օր երբ Բերայի թաղապետութեան ոստիկաններէն մինչեւ խորի գլուխ ծախող Ալաւիադցոյ մը հրամանգով (թէ չըզբէ) չունենալն ստուգելով զանի կը տանէր թաղապետութեան պաշտօնարանը, ճամբան Ալաւիադցոյն յանկարծ դանակով կը զարնէ ոստիկանին ծոծրակին եւ ոստիկանն անմիջապէս կը մեռնի : Ոստիկանութիւնն իմանալով այս ոճիրը, ձերբակալել կ'աւայտ ուրիշ Ալաւիադցի մը որ ոճիրագործին հայրենակից է եւ անոր ոչխարի գլուխ տուած է վաճառելու համար : Կը յուսացուի թէ ձերբակալուած

Ալաւիադցոյն միջոցաւ դիւրին պիտի ըլլայ գտնել ոճիրագործը :

1875 ին Եգիպտոսի տրուած կայսերական հրովարտակին ջնջուելով Եգիպտոսի յարաբերութիւններն Եւրոպական տէրութեանց հետ անորոշ վիճակի մէջ մնացած են : Այս վիճակին հետեւանք սա եղած է որ իտալիէն ազատ չէ Եւրոպայէն առաջարկուած որեւիցէ կարգադրութիւն ընդունել առանց հարցնելու Բ. դուռն : Եւրոպական տէրութիւնք առարկած են Եգիպտոսի իրաց այսպէս անորոշ վիճակի մէջ թողուելուն, եւ ըսած են որ եթէ 1875 ի հրովարտակը պիտի ջնջուի, նոր իտալիէն հաստատութեան հրովարտակին մէջ որոշուելու են թէ Եւրոպայէն հետ յարաբերութեան մասին իտալիէն ինչ արտօնութիւններ պիտի ունենայ, իտալիէն հաստատութեան հրովարտակը դեռ պատրաստուած չէ, եւ Բ. դուռն հաւանած է ըստ բազմաթիւ Եւրոպական տէրութեանց հրովարտակին մէջ աւելցնել քանի մը յօդուածներ որ Եգիպտոսի մէջ բարեկարգութեանց գործադրութեան մասին ծագած դժուարութիւնները վերցնելու պիտի ծառայեն : Ասոր վրայ Եւրոպական բոլոր տէրութիւնք հաւանած են 1875 ի հրովարտակին ջնջմանը : Կ'երեւի թէ նոր իտալիէն որոշած է նուազեցնել ծախքերն, եւ ի վաճառ հանած է պատերազմական գործեաց մէկ մեծ մասն որ անպէտ եղած էր Եգիպտական զօրաց նուազելով :

Պուլկարիոյ իշխանն մեծ ուրախութեամբ ընդունուած է Վառնայի եւ Բուզուգի ժողովուրդէն : Իշխանն հանդիսաւոր կերպով պիտի երդնուի Դռնու վայրի մէջ ազգային ժողովոյ առջեւ, եւ անոր պիտի երթայ Սոֆիա ուր պիտի բնակի :

ՍՅՆՈՒՄԱՐ

Երբ Եգիպտոսի նախորդ իտալիէն Աղեքսանդրիայէն նաւ նստաւ Նաբոլի երթալու, օտար տէրութեանց նաւերը թնդանօթ արձակեցին իտալիէն Գահիրէն մեկնելու տունն անոր ծառաները պատուհանները լեցուեցան լալով եւ ճչելով որպէս թէ յուզարկաւորութեան հանդէս կը կատարուէր : Կանանցի տիկիններէն ոմանք չուզեցին Գահիրէն մեկնիլ եւ բռնութեամբ տարուեցան Կանանիէն եօթանասուն հօգիք իտալիէն հետ Նաբոլի դաշին : Կ'ըսուի թէ նախորդ իտալիէն Պոլիս չգալն որոշուած է : Համազգային թղթատարութիւնն իր գործոց շատնալուն պատճառաւ ստիպուած է Գալաթիոյ պաշտօնարանն ընդարձակել : Կ'ըսուի թէ Վեհ. Սուլթանը նոր խոստում տուած է Սըր Հէնրի Լէյարտի թէ Փոքուն Ասիոյ մէջ բարեկարգութիւնք պիտի գործադրուին : Եւրոպական տէրութիւնք կը ստիպեն Բուսանիա գործադրել Պերլինի դաշնագրութեան այն յօդուածը որ կը տրամադրէ թէ Բուսանիոյ անկախութիւնը պիտի ճանչցուի սա պայմանաւ որ յիշեալ երկրին Հրէից հաւատար իրաւունք տրուի քաղաքական գործոց մէջ : Այն շարաթ Պուլկարիայէն Բուսիա գացող զօրաց թիւն այնպէս մեծ է որ ծովային ճամբորդութեան ատեն յիշեալ զօրքը կերակրելու համար մեծ քանակութեամբ ցորեն եւ ուրիշ ուտելիք կը պատրաստուին : Այս պատճառաւ Պուլկարիոյ մէջ ուտելեաց գինը շատ բարձրացած է : Բեքրոսուրիկի նշանաւոր դրամատերերէն շատերը մահուան ոտառնալիքէ ստիպուելով մեծագումար ոտակ տուած են Նիկիթիսներուն : Տիփուիէն մինչեւ ի Բագու երկաթուղին այս տարի պիտի սկսի շինուիլ : Բուսիոյ առաջին պաշտօնեայն, Կորչագոֆ իշխանը, հիմա 81 տարեկան է եւ քիչ ատենէն պաշտօնէ պիտի քաշուի :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաղիոյ ազգային ժողովը դատարարականութեան վերաբերեալ նոր օրինաց ծրագիրն ընդունած է : Այս օրէնքը կ'արգելէ ձիւղիկներն եւ ուրիշ կրօնական կարգերն որ Գաղիոյ կառավարութեանն ճանչցուած չեն : Խառնուելէ հասարակաց կրթութեան : Նոր օրէնքը կը արամադրէ նաեւ թէ վկայականներ կառավարութեան համալսարանէն միայն կրնան տրուիլ : Այս վերջին տրամադրութեան նպատակն է չթողու որ պաշտօնական կերպով չքննուած անձինք վարժապետութիւն ընեն գաղացներուն մէջ :

Իտալիոյ պաշտօնէից գլուխ պիտի ըլլայ դարձեալ Սինեօր Գալիօլի որ վերադարձուցաւ անցեալ տարի դաւաճանի մը դէմ Իտալիոյ թաղաւորը պաշտպանելու ատեն : Այն ատեն Սինեօր Գալիօլի առաջին սաշտօնեայ էր, բայց քիչ մը ետքը հրաժարեցաւ :

Բուսիոյ ներքին վիճակը դեռ խաղաղ եւ երջանիկ չէ : Սիպրիոյ այլեւայլ կողմերը խռովութիւններ ծագած են, եւ զօրք զրկուած են խռովութիւնները զրպելու համար : Նաեւ Սիպրիոյ իրգուցք քաղաքին մէջ հրճութիւն եղած է : Կ'երեւի թէ Նիկիթիսից յուսահատական ճիգեր կ'ընեն ընդհանուր խռովութիւն յարուցանելու : Ասոնց նպատակն է բոլորովին կործանել Բուսիոյ կառավարութիւնը :

Չինացիք Գաղարի դաւաճներէն մէկուն Մահմետական բնակչաց մէկ խոռվութիւնը զսպած եւ շատ Մահմետական ջարդած են :

ՎԵՐՁՆԵ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. դուռը դեռ կը խորհի Եգիպտոսի նոր իտալիէն տրուելու հրովարտակին ձեւին վրայ : Անգլիոյ եւ Գաղիոյ կողմէն բաղձացուած կէտերն Թուրքիոյ անընդունելի կ'երեւին : Բայց եւ այնպէս իտալիէն Եգիպտոսի ելեւմտական գործոց վրայ Եւրոպացոց տեսչութիւն ընելու սկզբունքն իրապէս ընդունած է, եւ մեծ փոփոխութիւններ կ'ըլլան Եգիպտական պաշտօնակալաց մէջ :

Հանգուցեալ Նաբոլէօն իշխանին մարմինն Անգլիա հասնելով անցեալ շաբաթ օր յուզարկաւորութեան մեծ հանդէս կատարուեցաւ, եւ այս հանդիսին ներկայ էին Թագուհին եւ թագաւորական գերդաստանին անդամները :

Անգլիոյ ազգային ժողովոյ մէջ պատական կուսակցութիւնը փորձ մ'ըրաւ հասարակաց խորհրդարանի նախագահը պաշտօնէ ձգելու պարտաւանդ քուէ առաջարկելով անոր դէմ որ մասնաւոր սղագիր մ'ընդունած էր ժողովոյ մէջ վիճաբանութիւններն արձանագրելու համար : Բայց հասարակաց խորհրդարանն ազատականաց այս առաջարկութիւնն մերժեց, եւ պաշտօնէից վստահութեան քուէ տուաւ :

Բուսիա իր զօրաց թիւը նուազեցնելու եւ բռնակը խաղաղութեան վիճակի մէջ դնելու վրայ է :

Բուսիոյ Գորնշլաու քաղաքին հաւարանին մէջ ծովաուռու (թօրթէս) մը պայթելով նաւ մը օդը հանած եւ 19 մարդիկ սպաննած եւ վիրաւորած է :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

|                          |                              |
|--------------------------|------------------------------|
| Յուլիս 2/14, 1879        |                              |
| Գոյնաւոր                 | 12 33 Բուս. Կրկն. Բուսիոյ 45 |
| ԳՐԱՄԲ, Գոմ. լիւրան 100 է |                              |
| Մեծութիւն                | 406 1 Բուսիոյ 90             |
| Թղթալում                 | 4065 Կարդուին 87             |
| Պրիւն ստակ               | 234 4 Գրիմոյ 81              |
| Մեղալիք                  | 115 Անգլ. մեղա 109           |
| Մանէս                    | 9 3                          |

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն իմադր ը. Բ. Կրիկ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼՈՍ

ՏՊԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ  
Հագմագնչուր, Գալորեան խան, Թիւ 12.